

Spis treści

WPROWADZENIE. OD BIERDIAJEWA DO BREXITU

ROZDZIAŁ 1. IDEA NOWEGO ŚREDNIOWIECZA JAKO KONCEPCJA CYWILIZACJI I WIZJA ŚWIATA

- 1.1 Nowe Średniowiecze jako teoria cywilizacji w aspekcie historycznym
- 1.2 Nowe Średniowiecze jako teoria systemu społeczno-gospodarczego
- 1.3 Idea Nowego Średniowiecza a „klimat naszych czasów”
- 1.4 Perspektywy Nowego Średniowiecza. Przyszłość i przeszłość

ROZDZIAŁ 2. UNIA EUROPEJSKA W PRYZMACIE IDEI NOWEGO ŚREDNIOWIECZA

- 2.1 Wadliwy mechanizm zegara
- 2.2 Nowy kształt integracji – paradygmat neośredniowieczny
- 2.3 Europa w neomedievalnym świecie
- 2.4 Rzeczywistość europejska między marzeniami i obawami

ROZDZIAŁ 3. NEOŚREDNIOWIECZNE PRZYPADKI

- 3.1. Ruch ludowy w Europie w kontekście idei Nowego Średniowiecza
- 3.2 TTIP w pryzmacie nowego medievalizmu
- 3.3 Migracje i Europa w Nowym Średniowieczu
- 3.4 Paradoksy Nowego Średniowiecza

ROZDZIAŁ 4. DEZINTEGRACJA W NOWYM ŚREDNIOWIECZU

- 4.1 Teorie dezintegracji Unii Europejskiej
- 4.2 Nowy medievalizm i państwo w stosunkach międzynarodowych
- 4.3 Anarchiczna Europa i filozoficzny zwrot
- 4.4 Europa a jej istnienie

ROZDZIAŁ 5. BREXIT JAKO SPEŁNIENIE NEOMEDIEWALNYCH TENDENCJI W PROCESACH (DEZ)INTEGRACJI

- 5.1 Britannia Maior, Mała Anglia i sukces przez bunt
- 5.2 Ład kolonialny i system-świat. Od panowania na morzach do City.
- 5.3 „Planeta Brytania” w universum Nowego Średniowiecza
- 5.4 Wolność od (dla) Europy. Niepewność buntu

ZAKOŃCZENIE. POSTMODERNIZM, NOWE ŚREDNIOWIECZE I „POWRÓT HISTORII”

BIBLIOGRAFIA

Aleksandra Spalińska, „Idea Nowego Średniowiecza w procesach (dez)integracji europejskiej”, Warszawa 2017, Rambler Press – spis treści i streszczenie książki

W szukaniu odpowiedzi na pytania dotyczące kondycji cywilizacji europejskiej i przyszłości Zjednoczonej Europy istotne jest określenie paradygmatu, który pozwoli nam wyjaśnić i zrozumieć zachodzące zmiany i określić kierunek, w którym zmierza obecna cywilizacja. Pomoże to również ocenić jej dokonania polityczne i gospodarcze a także umożliwi podjęcie próby określenia kształtu „przyszłego” świata, który pojawi się, gdy skutki przemian będą wyraźne. Koncepcją, która zwraca szczególną uwagę na powyższe kwestie, na zmiany w strukturze świata, do którego przywykliśmy, a których często nie dostrzegamy (lub nie chcemy dostrzegać) jest idea Nowego Średniowiecza. Wpisuje się ona w nurt postmodernizmu oraz szeroko pojętej historii idei i może być uznana za pewną koncepcję historiozoficzną i wizję przyszłości nie tylko Europy i cywilizacji zachodniej, ale również globalnej sceny międzynarodowych relacji. W kontekście Unii Europejskiej pojawiają się również porównania do Imperium Rzymskiego, zarówno pod względem kształtu organizacji politycznej, jak i konsekwencji ewentualnego upadku. Co więcej, w zagadnieniu przyszłości europejskiej idea neomedievalizmu znalazła zastosowanie w stworzeniu nowego modelu integracji (model Europy jako imperium neośredniowiecznego Jana Zielenki) i w tym przypadku jest nie tylko podejściem, ale nawet paradygmatem, konkurencyjnym wobec dominującego w naukach o polityce paradygmatu państwa narodowego (westfalskiego), gdyż definiuje integrację europejską na nowo, krytycznie oceniając kierunek, w którym zmierza, jak i również odrzucając aparat pojęciowy charakterystyczny dla paradygmatu państwa westfalskiego, co ma ogromne znaczenie dla rozwoju studiów europejskich jako nauki. Coraz częściej w debacie publicznej pojawia się pytanie o przyszłość Unii Europejskiej (i to już od 2004 r.). Czy idea integracji europejskiej przetrwa obecny kryzys? Do czego można odnieść fenomen UE? Czy idea Nowego Średniowiecza może mieć zastosowanie w badaniach integracji europejskiej? Czy możemy mówić o dezintegracji? Jeśli tak, to jakie zjawiska w sferze społecznej, politycznej, gospodarczej czy kulturowej mogą o tym świadczyć? W jakim kierunku zmierza Unia, czy tradycyjne ruchy społeczne lub partie polityczne mogą się w tym odnaleźć? Jakie mogłyby być konsekwencje prawdopodobnej dezintegracji UE? Czy można wskazać źródło nakładających się kryzysów? Znalezienie odpowiedzi na te pytania będzie kluczem do zrozumienia zachodzących przemian w Europie i na świecie, a także kondycji cywilizacji zachodniej oraz kształtującego się ładu światowego.

Praca ma formę syntezy - nowy medievalizm może bowiem przyjąć wiele postaci: koncepcji cywilizacji w aspekcie moralnym (kulturowym, duchowym, ideowym), teorii systemu społeczno-gospodarczego (przemiany i obecne zjawiska w gospodarce światowej, przejście władzy z poziomu państw na poziom ponadnarodowy i transnarodowy, migracje, nierówności społeczne w skali globalnej), a także integracji europejskiej w modelu Europy jako imperium neośredniowiecznego (w tej formie neomedievalizm stanowi odpowiedź na pytanie o jak najlepszy kształt integracji europejskiej; także model polifonii oraz możliwe teorie dezintegracji). Dla całości rozważań kluczowe jest więc sprawdzenie czy idea Nowego Średniowiecza jako podejście holistyczne pozwala wyjaśnić i zrozumieć procesy (dez)integracji w obrębie Wspólnej Europy w kontekście przemian cywilizacyjnych zachodzących w skali globalnej. Zarówno „wyjaśnienie” (które implikuje obiektywizm), jak i „zrozumienie” (które wskazuje na subiektywizm) są tutaj istotne, gdyż – w zależności od obszaru – idea Nowego Średniowiecza wskazuje na dążenie do obiektywnego poznania świata (co dotyczy zwłaszcza stosunków ekonomicznych, kryzysu kapitalizmu i kwestii nierówności społecznych; w tym obszarze Nowe Średniowiecze jako idea ciąży w kierunku teorii krytycznych, które uznają obiektywną ontologię) lub na jego interpretację, zgodnie z postulatami postmodernizmu (przemiany kulturowe, historiozofia, analogie historyczne, obraz świata przełomu wieków i towarzysząca temu narracja). W obecnej sytuacji idea Nowego Średniowiecza cały czas się rozwija (w różnych obszarach nauk społecznych), stąd też trudno przewidzieć, jakie będzie jej ostateczne miejsce na mapie istniejących, uznanych i usystematyzowanych paradygmatów, teorii i podejść. Dzięki temu na obecną formę integracji europejskiej możemy spojrzeć z perspektywy teoretycznej w różnych aspektach.

Podstawową metodą badawczą jest zaś eksploracyjno-opisowe studium przypadku (stosowane podejście ma charakter jakościowy), a jego przedmiotem jest obecna kondycja procesów integracji europejskiej jako filaru zachodniej cywilizacji w kontekście przemian w skali globalnej. Zjawiska, składające się na procesy (dez)integracji europejskiej zostaną przedstawione w pryzmacie różnych koncepcji, składających się na ideę Nowego Średniowiecza, o których wspomniano powyżej. Dla określenia całości procesów, które wskazują na kryzys jedności europejskiej, używam pojęcia „(dez)integracja”, które jest neologizmem, stworzonym w celu podkreślenia trudnej sytuacji Wspólnej Europy bez definitywnego przesądzania o jej przyszłości. Ponadto pojęcie to jest wyrazem postulatu (i zarazem go spełnia) tworzenia teorii, które będą przedstawiać scenariusze i mechanizmy zarówno integracji, jak i dezintegracji w Europie w ramach jednego podejścia. Praca składa się z pięciu rozdziałów, które dotyczą idei Nowego Średniowiecza jako koncepcji

historiozoficznej, kryzysu systemowego UE i jego skutków w pryzmacie idei Nowego Średniowiecza, dezintegracji jako procesu politycznego charakterystycznego dla rzeczywistości Nowego Średniowiecza (tendencje w kierunku anarchii), a także studiów przypadku wybranych podmiotów i zjawisk, istotnych z punktu widzenia przemian cywilizacyjnych w skali globalnej (ruchu ludowego w Europie, umowy TTIP w pryzmacie neomedievalizmu oraz migracji i wynikających z tego przemian społecznych i kulturowych w Europie Nowego Średniowiecza, a także Brexitu i jego implikacji zarówno dla UE, jak i dla samej Wielkiej Brytanii). Z pewnością tak jak w przypadku integracji, tak samo o dezintegracji możemy mówić jako o procesie, a nawet procesach, biorąc pod uwagę nakładające się na siebie zjawiska, wydarzenia i procesy w różnych obszarach i w różnym czasie (*spill-over* i *spill-back* w różnych odcieniach i w zmiennych prędkościach). Jednakże – jak sądzę – trzeba podkreślić fakt, że dezintegracja nie jest procesem odwrotnym wobec integracji. Nie możemy mieć pewności, że procesy dezintegracji doprowadzą nas do podobnej sytuacji, w jakiej Europa znajdowała się na moment przed uruchomieniem maszyny integracyjnej, nie wspominając o różnicy w czasie trwania tych procesów czy kontekście globalnym dla sytuacji w Europie. Ze względu na specyficzną wizję świata i człowieka w nim Nowe Średniowiecze jest także pewną meta-narracją, zarówno w przypadku statusu jednostki w społeczeństwie, jak i na poziomie spraw globalnych. Połączenie wizji historiozoficznej z teorią systemu społeczno-gospodarczego, w tym z kluczową kwestią (dez)integracji europejskiej, również przemawia za tym, że Nowe Średniowiecze jest koncepcją całościową. I może zmienić sposób, w jakich postrzegamy samą politykę.